

Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU4

Kultur i hela landet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse Kultur i hela landet till handlingarna.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2017/18:264 Kultur i hela landet.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Kultur i hela landet	5
Särskilt yttrande	12
Kultur i hela landet (SD)	12
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	13
Skrivelsen.....	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kultur i hela landet

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:264 till handlingarna.

Stockholm den 25 oktober 2018

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Vasiliki Tsouplaki (V), Lawen Redar (S), Lotta Finstorp (M), Hans Hoff (S), Annicka Engblom (M), Aron Emilsson (SD), Per Lodenius (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Anna Wallentheim (S), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Jonas Andersson i Linköping (SD), Anna Sibinska (MP), Viktor Wärnick (M) och Azadeh Rojhan Gustafsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2017/18:264 Kultur i hela landet. Inga motioner har kommit in med anledning av skrivelsen.

Bakgrund

De nationella kulturpolitiska målen (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10: KrU5, rskr. 2009/10:145) anger att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. Dessa mål återspeglar regeringsformens bestämmelse i 1 kap. 2 § om att den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. De nationella kulturpolitiska målen är styrande för statliga aktörer och vägledande för offentliga aktörer utanför det statliga området.

Den nationella kulturpolitiken vilar sedan lång tid tillbaka på ett gemensamt offentligt ansvar för kulturområdet. För att uppnå de nationella kulturpolitiska målen krävs att statens insatser riktas till och får ett gott genomslag i hela landet och i samverkan med andra offentliga aktörers insatser. Även samspelet mellan staten, landstingen och kommunerna är en viktig förutsättning för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en översiktlig redovisning av hur regeringen arbetat för kultur i hela landet under 2014–2018.

Utskottets överväganden

Kultur i hela landet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse Kultur i hela landet till handlingarna.

Jämför det särskilda yttrandet (SD).

Skrivelsen

Kulturpolitiska insatser i hela landet

Kultur i hela landet är en viktig prioritering och utgångspunkt för arbetet med den nationella kulturpolitiken. Befolkning och geografi påverkar förutsättningarna för att skapa, ta del av och tillgängliggöra kultur. I skrivelsen understryker regeringen därför att det är viktigt att kulturpolitikens insatser når både städer och landsbygden i hela landet. Kulturpolitiken bidrar enligt regeringen till ett Sverige som håller ihop.

I proposition 2017/18:179 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop (I landsbygdspropositionen) framhåller regeringen att tillgången till kultur bör vara god i hela landet och att skillnader över landet i tillgång till kultur bör minska.

Regeringen har sedan 2017 förtydligat styrningen i kulturmyndigheternas regleringsbrev och i vissa institutioners riktlinjer om att de i samverkan med andra aktörer ska verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet.

En grundbult i den svenska kulturpolitiken som fastslogs i den kulturpolitiska propositionen från 1974 (prop. 1974:28) är att den offentliga finansieringen av kulturpolitiken delas av kommunerna, landstingen och staten.

Myndigheten för kulturanalys publicerade 2017 rapporten Samhällets utgifter för kultur 2016 där det framgår att staten, kommunerna och landstingen under 2016 satsade ca 27 miljarder kronor på kulturområdet. Kulturutgifter har definierats som utgifter inom tre huvudområden: kultur, medier och folkbildning. Staten står för 44 procent av kulturutgifterna, kommunerna för 41 procent och landstingens andel ligger på 15 procent. Denna fördelning har varit konstant under de senaste tio åren.

Den statliga kulturbudgeten inom utgiftsområde 17 uppgår till drygt 8,3 miljarder kronor 2018. Kulturbudgeten motsvarar därmed ca 0,84 procent av utgifterna i statens budget.

Statens kulturråd redovisar vartannat år det regionala utfallet av 28 statliga myndigheters och institutioners verksamheter och bidrag som kan härledas och fördelas i ett regionalt perspektiv. Myndigheten för kulturanalys har i

rapporten Kulturanalys 2017 (Rapport 2017:2) redovisat och analyserat regionala skillnader mellan länen vad gäller kommunernas och landstingens utgifter för kultur 2015. Kulturrådet följer även upp den länsvisa fördelningen av vissa större statliga kulturbidrag, dvs. vissa bidrag som beslutas av Kulturrådet, Riksantikvarieämbetet, Konstnärsnämnden och Stiftelsen Svenska Filminstitutet (Filminstitutet).

Statens stöd till regional och lokal kultur genom kultursamverkansmodellen är en viktig del i arbetet för kultur i hela landet. Modellen bidrar till utvecklingen av kulturens infrastruktur, konstnärlig utveckling, konstnärliga anställningar samt till ett brett kulturutbud för publik och besökare i hela landet. Inom modellen har landstingen ett stort ansvar för att statens stöd når hela landet.

Genom kultursamverkansmodellen förmedlas medel av landstingen till institutioner som länsteatrar och symfoniorkestrar liksom till aktörer inom det fria kulturlivet. Tillsammans med landstingens och kommunernas medel omfattar kultursamverkansmodellen ca 4 miljarder kronor. Statens andel av den gemensamma finansieringen uppgår till ca 28 procent, medan landstingens andel uppgår till 45 procent och kommunernas till ca 26 procent (Statens kulturråds rapport Kultursamverkansmodellen, Ekonomi och personal 2015). Samtliga län förutom Stockholms län ingår i kultursamverkansmodellen. Inom modellen fördelas stöd till ca 240 kulturverksamheter runt om i landet.

Regeringen har i den ovannämnda landsbygdspropositionen uttryckt att det i dagsläget inte finns någon samlad bild av tillgången till kultur i landsbygderna. Regeringen avser därför att ge relevanta myndigheter i gemensamt uppdrag att bl.a. se över möjligheterna att förbättra uppföljningen av hur de statliga medlen når landsbygden.

Nya stödformer

Under mandatperioden har regeringen infört nya stödformer inom olika delar av det kulturpolitiska området, bl.a. bidrag till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet, bidrag till kulturverksamheter i vissa bostadsområden och bidrag till biografer på mindre orter.

Satsningen Äga rum syftar till ökad delaktighet i och ökat utbud av konst och kulturverksamheter för alla åldrar i bostadsområden med lågt valdeltagande eller socioekonomiska utmaningar. Satsningen pågår under perioden 2016–2018 och uppgår till totalt 130 miljoner kronor. Äga rum utgår från de boendes behov, engagemang och delaktighet och ska bidra till att stärka kulturlivet, det civila samhällets aktörer och en större spridning av kulturell verksamhet runt om i Sverige. Satsningen omfattar två delar: Kreativa platser och Konst händer.

Kommunala kulturskolor finns i 283 av landets 290 kommuner. År 2016 infördes ett statligt bidrag på totalt 100 miljoner kronor per år som kommuner kan ansöka om för att främja låga avgifter och hög kvalitet i kulturskolorna. Under 2016 och 2017 har totalt 178 kommuner beviljats stöd.

Riksdagen beslutade våren 2018 om ett övergripande nationellt mål för de statliga insatserna för den kommunala kulturskolan enligt regeringens förslag i propositionen En kommunal kulturskola för framtiden – en strategi för de statliga insatserna (prop. 2017/18:164, bet. 2017/18:KrU9, rskr. 2017/18:312).

Det övergripande målet för de statliga insatserna till den kommunala kulturskolan ska vara att främja kulturskolans möjligheter att erbjuda barn och unga undervisning av hög kvalitet i kulturella och konstnärliga uttryckssätt, liksom möjligheterna till såväl fördjupning som bredd i undervisningen med utgångspunkt i var och ens särskilda förutsättningar.

Från och med den 1 januari 2017 har staten ett helhetsansvar för den nationella filmpolitiken. Den nya filmpolitiken presenterades i propositionen Mer film till fler – en sammanhållen filmpolitik (prop. 2015/16:132, bet. 2015/16:KrU11, rskr. 2015/16:289). Riksdagen antog samtidigt sju mål för den nationella filmpolitiken. Två av dessa är att utveckling och produktion av film ska ske kontinuerligt och i olika delar av landet och att allt fler ska se värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet.

Biblioteken runt om i landet är en viktig del av kulturens infrastruktur. Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska biblioteken inom det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Enligt bibliotekslagen ska det finnas ett folkbibliotek i varje kommun, och de ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Kungliga biblioteket har under 2018 fått i uppdrag att genomföra ett digitalt kompetenslyft för Sveriges bibliotek. Satsningen innebär att Kungliga biblioteket och de regionala biblioteken samordnar en utbildning av landets folkbibliotekarier för en digital kunskaphöjning.

Kungliga biblioteket fick 2015 i uppdrag att ta fram ett förslag till en nationell biblioteksstrategi för att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom det allmänna biblioteksväsendet. Syftet är att det ska finnas en biblioteksverksamhet av hög kvalitet i hela landet som uppfyller de krav som ställs i bibliotekslagen. I uppdraget ingår bl.a. att belysa skolbibliotekens utvecklingsbehov. Kungliga biblioteket har tilldelats totalt 22 miljoner kronor för att genomföra uppdraget och ska lämna en slutredovisning i mars 2019. En delrapport med utkast till nationell biblioteksstrategi har redovisats i maj 2018.

År 2016 infördes ett statsbidrag för personalförstärkningar i skolbibliotek. Syftet är att öka skolbibliotekens möjligheter att stödja elevernas lärande, stimulera deras läslust och främja deras språkutveckling. Statsbidraget uppgick 2016 till 15 miljoner kronor (halvårseffekt) och uppgår under 2017–2019 till 30 miljoner kronor årligen (inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning).

Det har sedan 2014 gjorts förstärkningar av pågående läsfrämjande insatser i hela landet. Bland annat har totalt 20 miljoner kronor tillförts kultursamverkansmodellen under 2017–2020 så att länen kan arbeta med läsfrämjande insatser under skollov. I vårändringsbudgeten för 2018 (prop. 2017/18:99) föreslog regeringen en satsning med 50 miljoner kronor på fler

böcker och läsfrämjande insatser i förskolan. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget (bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435). Regeringen har även tillsatt en läsdelegation med uppdrag att främja barns och ungas läsande, både inom och utanför skolan (dir. 2016:78).

Bokstart är en satsning på små barns språk- och läsutveckling som innebär att bibliotekarier besöker barn och föräldrar i hemmet och även på andra platser, t.ex. asylförskolor. Satsningen görs i samverkan mellan folkbibliotek, förskolor och barnhälsovård och finns nu i Västernorrland, Jämtland-Härjedalen, Gotland, Skåne, Blekinge och Kronobergs län. Regeringen har gett Kulturrådet i uppdrag att utvidga Bokstart till fler län under 2017–2020 och att koppla satsningen till förskolan.

Regeringen har fr.o.m. 2018 utsett Unga Klara att vara den ledande nationalscenen i Sverige vad gäller teater för barn och unga. Det är första gången som barn och unga har en egen nationalscen.

Det fria kulturlivet

Att konstnärer ska kunna leva på och utveckla sitt konstnärskap är en av de kulturpolitiska prioriteringarna. Regeringen tillsatte därför i november 2016 en utredning om konstnärernas villkor. Betänkandet Konstnär – oavsett villkor? (SOU 2018:23) som lämnades våren 2018 innehåller förslag som syftar till att bl.a. stärka professionella konstnärers möjligheter att försörja sig på sitt konstnärliga arbete i hela landet. Betänkandet har remitterats.

Kulturarvspolitik för ett Sverige som håller ihop

I proposition 2016/17:116 Kulturarvspolitik presenterades en samlad politik för kulturarvsområdet. I och med propositionen infördes en museilag (2017:563). Lagen trädde i kraft den 1 juli 2017 och omfattar det allmänna museiväsendet, dvs. museer som drivs av staten, landsting och kommuner samt museer vars ledningar i huvudsak utses av det allmänna. Av lagen framgår att museerna ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Vidare regleras att innehållet i verksamheten ska stå fritt från politisk påverkan. I enlighet med propositionen har Riksantikvarieämbetet getts ett samlat ansvar för museifrågor och ska vara ett stöd för museisektorn.

Regeringen införde fri entré vid vissa statliga museer fr.o.m. den 1 februari 2016. Anslaget till museerna ökade med totalt 80 miljoner kronor för att möjliggöra detta. Syftet är att så många som möjligt ska kunna besöka och uppleva museernas samlingar och verksamheter.

Regeringen har också tillsatt en särskild utredare som ska göra en bred översyn av arkivväsendet i hela landet (dir. 2017:106). Utredaren ska lämna sina förslag i november 2019.

Gestaltad livsmiljö – arkitektur, form och design

Regeringen presenterade i februari 2018 en ny arkitektur-, form- och designpolitik för hållbara gestaltade livsmiljöer i proposition 2017/18:110 Politik för gestaltad livsmiljö. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag

om ett nytt nationellt mål för arkitektur-, form och designpolitiken (bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316). Propositionen tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livsmiljön och utgör samtidigt en samlad nationell arkitekturpolicy. Regeringen bedömer i propositionen bl.a. att samverkan mellan berörda myndigheter på arkitektur-, form- och designområdet bör stärkas.

Kultur i hela landet genom andra politikområden

Regeringen konstaterar i skrivelsen att kulturens frihet och oberoende är utgångspunkten vid samverkan med andra politikområden. Sådan samverkan bidrar till att ge kulturen en stark ställning i hela landet. Kulturverksamheter bidrar samtidigt till att uppfylla nationella mål inom andra politikområden.

Ett flertal initiativ har därför tagits inom närliggande politikområden.

Bland annat har Tillväxtverket i samråd med Stiftelsen Svenska Filminstitutet utrett förutsättningarna för att Sverige ska kunna införa någon form av produktionsincitament och finansieringsstimulanser för filminspelningar. I rapporten föreslås att en produktionsrabatt till företag införs i syfte att attrahera utländska filmbolag så att fler arbetstillfällen skapas, men också så att kompetens, infrastruktur och kapacitet för den inhemska filmproduktionen upprätthålls och utvecklas. Förslaget berör såväl frågor om besöksnäring och sysselsättning som internationell konkurrenskraft och Sverigefrämjande. Förslaget har remitterats under våren 2018 och bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen har gett Statens kulturråd i uppdrag att i dialog med Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen genomföra en översyn av hur det strategiska arbetet mellan kultur- och hälsoområdena bedrivs i samtliga län. Uppdraget som ska omfatta kultur och hälsa i vid mening ska redovisas hösten 2018. Bakgrunden till uppdraget är bl.a. riksdagens tillkännagivanden om kultur och hälsa (bet. 2015/16:KrU10, rskr. 2015/16:198 och bet. 2016/17:KrU5, rskr. 2016/17:157).

Ett antal åtgärder har vidtagits med anledning av metoo-uppropen. I december 2017 presenterades de tio första kulturpolitiska stegen mot sexuella trakasserier inom kulturområdet. De innefattar bl.a. att de nationella scenerna Kungliga Operan och Dramaten samt den ideella föreningen Riksteatern ska synliggöra hur de förebygger och motverkar sexuella trakasserier och andra former av diskriminering.

Internationellt utbyte och samarbete

I skrivelsen lyfter regeringen fram det arbete som genomförs i olika internationella sammanhang för att konstnärer, kulturaktörer och publik i hela Sverige ska kunna ta del av och gynnas av internationellt och interkulturellt utbyte. Även myndigheter, kommuner och landsting har en viktig roll i detta arbete.

Under 2018 är Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet.

EU har utsett 2018 till Europaår för kulturarv. Det är Riksantikvarieämbetet som ansvarar för information och samordning av aktiviteter runt om i hela Sverige.

EU:s insatser inom kulturområdet ska syfta till att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och stödja och komplettera deras verksamheter. Samarbetet mellan medlemsstaterna sker bl.a. genom den öppna samordningsmetoden (Open Method of Coordination, OMC). Bidrag inom kulturområdet inom ramen för EU lämnas genom programmet Kreativa Europa som är EU:s program för de kulturella och kreativa sektorerna för perioden 2014–2020 samt genom EU:s struktur- och investeringsfonder.

Sverige är också aktivt inom FN bl.a. med anledning av Agenda 2030, FN:s globala mål för en hållbar utveckling och genom Unesco.

I skrivelsen understryks vidare betydelsen av Sveriges utsända Kulturråd i världen.

Kompletterande information

Riksrevisionen har påbörjat en granskning om huruvida regeringens styrning av myndigheter och institutioner inom kulturområdet är tydlig, resultatinkriktad och verksamhetsanpassad. Bakgrunden till granskningen är att kulturområdet jämfört med andra politikområden utmärker sig genom att vara ett förhållandevis ungt politikområde, där flera av områdets institutioner skapades långt innan det formades någon mer sammanhållen offentlig politik med medföljande styrningsambitioner. Kulturområdet kännetecknas också av att det finns en mångfald av associationsformer. Resultatet av Riksrevisionens granskning kommer att redovisas i en rapport med preliminär publicering i mars 2019.

Regeringen har vidare gett Kulturrådet i uppdrag att förbereda en satsning för att stärka kulturverksamheter i Sveriges glesaste landsbygder. Satsningen ska genomföras i form av tidsbegränsade pilotprojekt under perioden 2019–2020. Uppdraget ska genomföras i dialog med aktörer inom kultursamverkansmodellen och andra relevanta berörda aktörer. En delredovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast den 15 november 2018. Under genomförandet av satsningen ska myndigheten även följa upp och sammanställa de erfarenheter som vinnas inom pilotprojekten och sprida dessa till berörda aktörer i hela landet. Uppdraget ska slutredovisas den 15 mars 2021.

Här kan vidare nämnas att Läsdelegationen i juni 2018 överlämnade sitt betänkande Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57). Delegationen föreslår bl.a. förstärkt skolbiblioteksverksamhet, ett nationellt läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier, att läsning och litteratur ska bli en självklar del av förskolans och fritidshemmets pedagogiska verksamhet samt att ett läsråd ska inrättas som ska arbeta för att samla och samordna aktörer och insatser inom kultur, skola, civilsamhälle, folkbildning och näringsliv kring barns och ungas läsning. Betänkandet har remitterats.

Remissvaren ska ha kommit in till Kulturdepartementet senast den 31 oktober 2018.

Vidare har regeringen gett Statskontoret i uppdrag att göra en översyn av den kyrkoantikvariska ersättningens användning och dess effekter. Analysen ska omfatta samtliga år som den kyrkoantikvariska ersättningen betalats ut. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast den 15 december 2018.

Här kan också nämnas att målen för statens arbete med arkitektur, form och design är att arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316).

Utskottets ställningstagande

Utskottet understryker att kulturen i enlighet med de nationella kulturpolitiska målen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Vårt demokratiska samhälle bygger på att yttrandefriheten bevakas, värnas och främjas. Ett levande och oberoende kulturliv bidrar till detta.

Utskottet vill också betona vikten av att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. Dessa mål återspeglar regeringsformens bestämmelse i 1 kap. 2 § om att den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Genom att människor får möjlighet att skapa och uttrycka sig fritt och konstnärligt skapas förutsättningar för nya tankar och idéer som driver samhället framåt och som bidrar till ett Sverige som håller ihop.

Den nationella kulturpolitiken vilar sedan lång tid tillbaka på ett gemensamt offentligt ansvar för kulturområdet. För att uppnå de nationella kulturpolitiska målen krävs att statens insatser riktas till och får ett gott genomslag i hela landet och i samverkan med andra offentliga aktörers insatser. För att de nationella kulturpolitiska målen ska kunna uppfyllas är samspelet mellan staten, landstingen och kommunerna en viktig förutsättning.

Utskottet ser positivt på de åtgärder som vidtagits för att bidra till att skapa förutsättningar för kultur i hela landet. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Särskilt yttrande

Kultur i hela landet (SD)

Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Linköping (SD) anför:

Sverigedemokraterna förordar andra kulturpolitiska mål än de nuvarande kulturpolitiska målen. Vi har även förordat en annan filmpolitik än den som genomfördes förra mandatperioden. Vi kritiserade även regeringens nya kulturarvspolitik och förslagen om att politisera museiväsendet. Utifrån detta och att vi förordar nya kulturpolitiska mål kan vi inte ställa oss bakom utskottets motivering i sin helhet.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:264 Kultur i hela landet.